

תורה אור • פרשת בשלח • מאמר 7

ויאמר משה אכלהו היום כו'

”ויאמר משה: אכלהו היום”

המן בא ממקור שלמעלה מהזמן ולמעלה מסדר של סיבה ומסובב, ויכול להגיע לעולם רק באמצעות צמצומים גדולים, ”טיפין טיפין כלילה”; בשבת הצמצומים הללו שובתים ועולים, ולכן המן פסק, ואילו כל השפע האחר, הבא מהחיצוניות של העולמות, נמשך.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/torah-ohr/beshalach/7](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/beshalach/7)

הנקודה

המן בא ממקור שלמעלה מהזמן ולמעלה מסדר של סיבה ומסובב, ויכול להגיע לעולם רק באמצעות צמצומים גדולים, "טיפין טיפין בלילה"; בשבת הצמצומים הללו שובתים ועולים, ולכן המן פסק, ואילו כל השפע האחר, הבא מהחיצוניות של העולמות, נמשך.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

משה אמר לעם: "אכלוהו היום, כי שבת היום להוי"; היום לא תמצאוהו בשדה". המאמר שואל מדוע המן לבדו פסק בשבת, בשעה שכל שאר השפע לעולם נמשך, ומדוע המן, שניתן לפני התורה, שימש ניסיון אם ישראל "ילכו בו". התורה היא אותיות, צינורות הממשיכים את אור ה' מהדרגה שלמעלה מהעולמות אל תוך העולמות, וישראל, ששש מאות אלף נשמותיהם מכוונות כנגד אותיות התורה, ממשיכים אותן למטה; בסיני בא האור "משעיר", דרך שערות, כהארה קלושה. כדי לקבל את התורה יש להכניע את הנפש הבהמית, והתפילה עושה זאת מדי יום: בימות החול היא מבררת, כמו עיכול, ומותירה פסולת, ואילו בשבת היא ממשיכה תענוג טהור. המן בא מ"טל העליון", שלמעלה מהזמן, ולכן היה צריך להתחדש בכל יום, ותכליתו הייתה הליכה דרך האותיות עד אין סוף. שאר השפעים באים מהחיצוניות של העולמות, שאינה משתנה בשבת; המן נזקק לצמצומים גדולים, ובשבת הם שובתים ועולים.

מבנה

1	השאלות	11
	מדוע המן לבדו פסק בשבת, מה מוסיפה המילה "היום", ומדוע המן היה ניסיון, לפני מתן התורה, של "הליכה" בו.	
2	אותיות, נשמות והמשכה	6-21
	אותיות התורה ממשיכות אור מהדרגה שלמעלה מהעולמות אל תוך העולמות; ישראל, ששש מאות אלף נשמותיהם הן כנגד אותיות התורה, ממשיכים אותן למטה, כשם שהרוחות מאפשרות את החלל; בסיני בא האור "משעיר", דרך שערות.	
3	תפילה כאכילה	11-71
	קבלת התורה דורשת הכנעה של הנפש הבהמית; התפילה היומית עושה זאת כפי שהעיכול עושה, ומבררת בימות החול, ואילו בשבת האכילה והתפילה הן תענוג טהור, מפני שהכול חוזר למקורו.	
4	המן והניסיון שלו	14-121
	הטל שבמן הוא אתערותא דלעילא; הניסיון, מנה של יום אחד, היה ניסיון של ביטחון, ותכליתו הייתה הליכה דרך האותיות עד אין סוף, בהתחדשות מדי יום.	
5	מדוע המן פסק בשבת	20-151
	המן בא ממקור שלמעלה מהזמן ולמעלה מסיבה ומסובב, באמצעות "טיפין טיפין בלילה"; בשבת הצמצומים הללו שובתים, ואילו שאר השפעים, הבאים מחיצוניות העולמות, נמשכים.	

אותיות (אותיות) אותיות

הן נקראות על שם "אתא", כלומר בא: צינורות הממשיכים את אור ה' למטה מסובב כל עלמין אל ממלא כל עלמין. שש מאות אלף אותיות התורה מכוונות כנגד שש מאות אלף נשמות ישראל, ויש גם אותיות העולות מלמטה למעלה.

הארה דהארה הארה דהארה

כל בריאת העולמות אינה אלא הארה קלושה מאור ה', שהרי הוא, ואפילו שמו, נשארים ללא שינוי ו"יחיד".

שעיר, דרגת השערות שעיר / שערות

השערות צומחות מן המוח, אך יש בהן חיות מועטה כל כך, עד שגזירתן אינה מכאיבה. הן דימוי לשפע ממקור נעלה מאוד, המגיע למטה רק כהארה קלושה, כפי שהיה במתן תורה ובמן שירד עם טל הלילה.

בירור ותענוג בירור / ענג

אכילה ותפילה בימות החול מבררות: הן משנות את המזון ואת הנפש הבהמית ומותירות פסולת. אכילה ותפילה בשבת ממשיכות תענוג טהור ואינן זקוקות לבירור.

טל טל

הטל לעולם אינו נעצר, ולכן הוא מבטא אתערותא דלעילא שאינה תלויה באדם; המן בא מ"טל העליון", מדרגת "אני הוי' לא שנית", שלמעלה מהזמן.

פנימיות וחיצוניות העולמות פנימיות וחיצוניות העולמות

עליית השבת היא רק בפנימיות העולמות; החיצוניות, שדרכה באים השפעים של המזלות, אינה משתנה, ולכן השפעים הללו נמשכים גם בשבת.

קטע 1 • 11

השאלות

1 ויאמר משה אכלהו היום^{1,2} כו'. להבין למה לא ירד המן בשבת והלא כל השפעות שבעוה"ז הגשמי אינן נעצרין אפ"י בשבת^{3,4} והכל נשפע מלמעלה אין לך עשב⁵ כו'.⁶

"ומשה אמר: אכלו אותו היום" וכו'. [עלינו] להבין מדוע המן לא ירד בשבת. הרי שום השפעה בעולם הגשמי אינה נעצרת, אפילו בשבת, והכול נמשך מלמעלה: "אין לך עשב" וכו'.

המאמר פותח בדברי משה על המן בשבת: "אכלו אותו היום, כי שבת היום להוי"; היום לא תמצאו אותו בשדה". השאלה הראשונה היא מדוע רק ירידת המן פסקה, בשעה שכל שאר השפעות הברכה בעולם נמשכות בשבת. המדרש אומר שגם לכל עשב יש כוח רוחני מלמעלה שמכה בו ואומר לו לגדול.

וגם מהו אכלהו היום והלא כל הימים אכלו. אך הנה כתיב הנני ממטיר לכם⁷ לחם מן השמים כו'. ועוד, מה פירוש "אכלו אותו היום"? והרי אכלו אותו בכל הימים. אולם כתוב: "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" וכו',

שאלה שנייה: בני ישראל אכלו את המן בכל יום, אז מה מוסיף משה באומרו "אכלו אותו היום"? אדמו"ר הזקן פותח את תשובתו בפסוק שבו ה' הבטיח לראשונה את ירידת המן: "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים".

למען אנסנו הילך בתורתי אם לא. ולהבין למה הקדים המן לקבלת התורה למען אנסנו אם יוכל להיות קבלת התורה.

"למען אנסנו הילך בתורתי אם לא". [עלינו] להבין מדוע הקדים את המן לקבלת התורה, באומרו "למען אנסנו" — אם תוכל להתקיים קבלת התורה.

באותו פסוק נאמר שהמן נועד לנסות את בני ישראל, "הילך בתורתי אם לא". מכאן עולה שאלה שלישית: מדוע המן ירד לפני מתן תורה, כאילו הוא נועד לבדוק אם ישראל יוכלו לקבל את התורה בכלל?

ואיזה שייכות יש לנסיון זה על התורה. וגם מהו לשון הילך בתורתי ה"ל" היקיימו תורתי:

ומה הקשר בין ניסיון זה לתורה? ועוד, מה פירוש הלשון "הילך בתורתי"? היה לו לומר "היקיימו את תורתי".

מכאן עולות עוד שתי שאלות: מה הקשר בין ניסיון הקשור למזון לבין התורה, ומדוע הפסוק מדבר על "הליכה" בתורה ולא על "קיום" התורה? המשך המאמר משיב על כל השאלות הללו.

אותיות, נשמות והמשכה

² אך הנה זאת התורה היא בחי' אותיות. ס"ר אותיות כנגד ס"ר נשמות.⁸ והענין כי אותיות מלשון אתא בקר' שהוא לשון המשכה מלמעלה למטי מבחי' סוכ"ע בבחי' ממכ"ע.

אולם התורה הזאת היא בחינת אותיות: שש מאות אלף אותיות, כנגד שש מאות אלף נשמות. והענין הוא שהמילה "אותיות" קשורה ל"אתא בקר'" — "בא הבוקר" — ביטוי להמשכה מלמעלה למטה, מבחינת סובב כל עלמין לבחינת ממלא כל עלמין.

התשובה מתחילה בהגדרת התורה: היא אותיות, שש מאות אלף במספרן, כנגד שש מאות אלף נשמות השורש של ישראל. המילה "אותיות" נקשרת למילה "אתא", שפירושה "בא", כמו בפסוק "אתא בקר'" שבשעיהו. מכאן שהאותיות הן צינורות הממשיכים את האור האלוקי למטה, מבחינת סובב כל עלמין, האור הנעלה בהרבה מן העולמות, אל ממלא כל עלמין, האור המתלבש בכל עולם ומחיה אותו.

כי לכן נק' אותיות סוסים¹⁰ כי תרכב על סוסין¹¹ כו'. כי ידוע שהתהוות העולמות מאין ליש היא בחי' הארה דהארה

לכן נקראות האותיות "סוסים", ככתוב: "כי תרכב על סוסין" וגו'. ידוע שהתהוות העולמות מאין ליש היא בבחינת הארה דהארה,

הסוס נושא את רוכבו למקומות שאליהם לא היה יכול להגיע בכוחות עצמו; לכן האותיות, המורידות את האור למטה, נקראות סוסים, כמו בפסוק "כי תרכב על סוסין". אחר כך מזכיר אדמו"ר הזקן עיקרון ידוע: התהוות העולמות מאין היא רק בבחינת "הארה דהארה" — ניצוץ של ניצוץ מאורו של ה'.

כי נשגב שמו לבדו¹² שמו היינו בחי' מלכותו שהיא מחשבה הקדומה אנא אמלוך שממנו נבראו העולמות ושמו הוא ג"כ בבחי' לבדו

שהרי "נשגב שמו לבדו". "שמו" הוא בחינת מלכותו, שהיא המחשבה הקדומה "אנא אמלוך", שממנה נבראו העולמות; וגם שמו הוא בבחינת "לבדו";

את הפסוק "נשגב שמו לבדו" מפרשים כאן בדקדוק: "שמו" של ה' הוא מלכותו, מחשבתו הקדומה "אנא אמלוך", שממנה נבראו העולמות. גם שם זה נותר "לבדו" — נשגב ונעלה מן העולמות.

רק הודו מבחינת שמו על ארץ ושמים שבריא שמים וארץ אינו כמעשה בו"ד שהכח הפועל הוא בנפעל והשכל המלוּבש במעשה זה לא היה בו קודם שהתחיל לעשות. ומכ"ש האותיות.

רק "הודו", מבחינת שמו, הוא "על ארץ ושמים". בריאת השמים והארץ אינה דומה למלאכתו של אדם: אצל האדם הכוח הפועל מצוי בדבר שנעשה, והשכל המלוּבש במלאכה לא היה בו לפני שהתחיל לעשותה; וכל שכן שאין הדבר כך באותיות.

מה שמגיע אל העולמות הוא רק "הודו" — הארה מבחינת שמו — "על ארץ ושמים". כשאדם יוצר דבר, כוחו נכנס אל הדבר שיצר, ובמחשבתו מתחדשת מחשבה שלא הייתה בו קודם שהתחיל במלאכה; ובוודאי שכך גם באותיות שהוא מדבר. בריאת ה' אינה דומה לכך.

אבל בהשייט לא שייך זה כי אני ה' לא שנית¹³ כתיב ואתה הוא קודם שנברא העולם בלי שינוי.

אבל אצל הקדוש ברוך הוא אין הדבר שייך, שהרי כתוב: "אני הוי' לא שנית", ו"אתה הוא" [כפי שהיית] קודם שנברא העולם, בלי שינוי.

אצל ה' אין שינוי כזה, כפי שאומר הנביא: "אני הוי' לא שנית" — הוא בדיוק כפי שהיה קודם שנברא העולם. לכן הבריאה כרוכה רק בהארה דהארה, ולא בהמשכת שמו עצמו.

3 והנה ההמשכה להיות הארה דהארה¹⁴ זו היא ע"י וירם קרן לעמו לבני ישראל עם קרובו שהם הממשיכים כוי.

והנה, המשכתה של הארה דהארה זו נעשית באמצעות "הרים קרן לעמו, לבני ישראל עם קרובו": הם הממשיכים אותה למטה וכו'.

מי מוריד את הארה דהארה אל תוך העולמות? הפסוק הבא במזמור משיב: "הרים קרן לעמו... לבני ישראל עם קרובו". ישראל, הקרובים לה', הם שממשיכים את האור למטה.

וכמארז"ל במי נמלך.¹⁵ ונק' בנאים שעוסקים בבנינו של עולם.¹⁶ ולכן ארז"ל כשם שא"א לעולם בלא רוחות כך כוי.^{17,18}

וכמאמר רז"ל: "במי נמלך?" והם נקראים "בנאים", מפני שהם עוסקים בבנינו של עולם. לכן אמרו רז"ל: "כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות, כך... וכו'".

זו הסיבה שחז"ל אומרים שה' נמלך בנשמות הצדיקים כאשר ברא את העולם, ושהם מכנים תלמידי חכמים "בנאים", העוסקים בבנינו של עולם. זו גם הסיבה שאמרו: כשם שהעולם אינו יכול להתקיים בלי רוחות, כך אינו יכול להתקיים בלי ישראל.

4 ולהבין איך המשל דומה לנמשל. אלא הענין כי¹⁹ רוחות הם ו"ק²⁰ צפון ודרום כוי שהם עיקר העולם²¹ שזהו גבול המקום²²

[עלינו] להבין כיצד המשל דומה לנמשל. אלא הענין הוא שהרוחות הן שש הקצוות — צפון ודרום וכו' — שהן עיקר העולם, שכן הן גבול המקום;

אדמו"ר הזקן שואל כיצד פועלת השוואת חז"ל: באיזה מובן ישראל דומים לרוחות? הוא מפרש את המילה "רוחות" ככיווני המרחב — צפון, דרום ושאר הכיוונים — שש הקצוות שנותנים לעולם את צורתו, מפני שהם קובעים את גבולות המקום.

ואם לא הרוחות לא הי' בחיי מקום כלל אלא כמ"ש הנה מקום אתי²³ שהוא בבחי' בטול כוי.

ואלמלא הרוחות, לא הייתה בחינת מקום כלל, אלא כמו שכתוב: "הנה מקום אתי", שהוא בבחינת ביטול וכו'.

בלי הכיוונים לא היה "מקום" במובן שלנו, אלא רק ה"מקום" של "הנה מקום אתי" — מקום שבו נוכחות ה', והוא בטל לחלוטין לפניו. מרחב מוגבל, כפי שאנו מכירים אותו, מתקיים רק באמצעות שש הקצוות.

כך אי"א לעולם בלא ישראל שהרי המשכת אור אי"ס להיות מתלבש בבחינת מקום הוא עיי ישראל שהם הממשיכים כו'.

כך גם העולם אינו יכול להתקיים בלי ישראל, שהרי המשכת אור אין סוף, כדי שיתלבש בבחינת מקום, נעשית על ידי ישראל, שהם הממשיכים אותו וכו'.

באותו אופן, אור אין סוף מתלבש בעולם של מקום וגבולות רק באמצעות ישראל, שממשיכים אותו. לכן העולם אינו יכול להתקיים בלי ישראל, כשם שאינו יכול להתקיים בלי הכיוונים.

5 והיינו עיי ששה משמותם על האבן האחת ²⁴ כו'. בחינת וי"ק וגם להיות כ"א כלול מיו"ד ויו"ד מיו"ד עולה עד ס"ר כנגד ס"ר נשיי וכל נשמה יש לה אות אחת בתורה שהיא ממשכת אותו אות. ²⁵

כלומר, באמצעות "שישה משמותם על האבן האחת" וכו' — בחינת שש הקצוות. נוסף על כך, מכיוון שכל אחד כלול מעשר, וכל עשר מעשר, המספר מגיע עד שש מאות אלף, כנגד שש מאות אלף נשמות ישראל. לכל נשמה יש אות אחת בתורה, והיא שממשיכה את אותה אות.

ישראל ממשיכים את האור בבחינת שש הקצוות: על שתי אבני השוהם שעל כתפות הכהן הגדול נחרטו שמות השבטים, שישה על כל אבן. מכיוון שכל אחת משש הקצוות כלולה מעשר, וכל עשר כלולה מעשר, המספר מגיע לשש מאות אלף — שורשי הנשמות של ישראל. לכל נשמה אות משלה בתורה, והיא ממשיכה אותה.

6 ועיי נאמר ה' בצאתך משעיר כו' ארץ רעשה ²⁶ כו'. שעיר היינו בחיי שערות ²⁷ שהן הארה בעלמא כי אף שגדילות מהמוח מ"מ אם יחתוך אותו אינו כואב.

על כך נאמר: "הוי", בצאתך משעיר" וכו', "ארץ רעשה" וכו'. שעיר הוא בחינת שערות, שהן הארה בלבד; שכן אף שהן גדלות מן המוח, אם חותכים שיערה אין הדבר מכאיב.

המשכה זו מתוארת בשירת דבורה: "הוי", בצאתך משעיר... ארץ רעשה". את "שעיר" קוראים גם כשער: השיער גדל מן הראש ונמשך מן המוח, אך יש בו חיות מועטה כל כך, שגזירתו אינה גורמת כאב.

והוי"ה הוא המחיה ומהווה תמיד מאין ליש. בצאתך בבחי' גילוי במתן תורה הוא מבחי' שעיר

והוי"ה הוא המחיה ומהווה תמיד מאין ליש. "בצאתך", בגילוי במתן תורה, הוא מבחינת שעיר;

הוי"ה הוא השם המחיה תמיד ומהווה הכול מאין. היציאה שלו בגילוי גלוי במתן תורה הייתה באמצעות שעיר, בחינת השיער.

כי כדי להיות המשכה מסוכ"ע למטה אין לזה דמיון ומשל אחר רק כמו השפע היוצא בבחי' שערות וכל התגלות זו היה עיי מתן תורה

שכן כדי שתהיה המשכה מן סובב כל עלמין למטה, אין לכך משל ודימוי אחר מלבד השפע היוצא באמצעות שערות. וכל הגילוי הזה נעשה באמצעות מתן תורה,

כדי להמשיך את האור של סובב כל עלמין, שלמעלה מן העולמות, המשל המתאים היחיד הוא שיער: הארה קלושה, ובכל זאת מקורה במוח עצמו. כל הגילוי הזה נעשה באמצעות מתן תורה.

כמו שסיים ארץ רעשה שנעשה בחי בטול והוא ע"י ישראל שהם הממשיכים ה' משעיר להיות ארץ רעשה זה סיני היינו בקבלת התורה:

כפי שמסיים הפסוק: "ארץ רעשה" — היא נעשתה בבחינת ביטול. הדבר נעשה באמצעות ישראל, הממשיכים "הוי' משעיר", כדי ש"ארץ רעשה" — "זה סיני", כלומר, בקבלת התורה.

הפסוק ממשיך: "ארץ רעשה" — העולם נעשה בטל לפני ה'. ישראל הם שהמשיכו "הוי' משעיר", כך שהארץ רעדה בסיני בעת שקיבלו את התורה.

קטע 3 • 71-11

תפילה כאכילה

7 אך הנה גם המלאכים בקשו²⁸ תנה הודך על השמים^{29,30} אלא שישראל שבאותו הדור זכו לזה ע"י שיעבוד מצרים בחומר ובלבנים³¹ שע"י אתכפא ס"א.

אולם גם המלאכים ביקשו: "תנה הודך על השמים"; אלא שישראל שבאותו הדור זכו לכך בזכות השעבוד במצרים, "בחומר ובלבנים", שבאמצעותו הוכנעה הסטרא אחרא.

גם המלאכים רצו את התורה, וביקשו מה' "תנה הודך על השמים", כפי שמספרת הגמרא. הדור שיצא ממצרים זכה לה במקום זאת, משום שעבודתם הקשה "בחומר ובלבנים" הכניעה את הסטרא אחרא, הכוחות המתנגדים לקדושה.

אך הנה בכל יום אנו מברכין נותן התורה ובכל יום חייב אדם לראות³² את עצמו כאלו יצא

אך הרי בכל יום אנו מברכים "נותן התורה", ובכל יום אדם חייב לראות את עצמו כאילו יצא

אולם התורה אינה ניתנת פעם אחת בלבד: בכל יום אנו מברכים את ה' כמי ש"נותן התורה", בלשון הווה. ובכל יום, אומר אדמו"ר הזקן, על יסוד דברי המשנה "בכל דור ודור", אדם חייב לראות את עצמו כאילו זה עתה יצא ממצרים.

ממצרים ועד"ז תקנו סדר התפלה להיות אתכפא ובטול רצון נה"ב לאהבה את ה' בק"ש בכל לבבך ובכל נפשך³³ ממש ונקי בזוהר לאשתאבא בגופא דמלכא³⁴ כי

ממצרים. ועל דרך זו תיקנו את סדר התפילה, כדי להביא להכנעה ולביטול הרצון של הנפש הבהמית, ולאחוב את ה' בקריאת שמע "בכל לבבך ובכל נפשך" ממש; וזוהר נקרא הדבר "לאשתאבא בגופא דמלכא" — להיכלע בגופו של המלך. כי

התפילה היומיומית נתקנה לאותה מטרה: להכניע ולבטל את רצון הנפש הבהמית, כדי לאחוב את ה' בקריאת שמע "בכל לבבך ובכל נפשך". הזוהר מכנה זאת "להיכלע בגופו של המלך" — להתאחד עם ה' לחלוטין.

לכן נאמר אכלתי יערי עם דבשי³⁵ אכילה שנכלל באברים כמו המאכל שמתעכל ונהפך לדם הוא הנפש³⁶ וכך צ"ל התהפכות הנפש לאלהות ממש.

לכן נאמר "אכלתי יערי עם דבשי": האכילה נעשית חלק מן האברים, בדומה למאכל שמתעכל והופך לדם, שהוא הנפש. כך גם צריכה הנפש להשתנות ולהיעשות אלקות ממש.

לכן שיר השירים מדבר על אכילה: "אכלתי יערי עם דבשי". המזון שאוכלים מתעכל והופך לדם, לחיות הגוף ולחלק מן האדם האוכל אותו; כך גם הנפש צריכה להשתנות ולהיעשות אלקות ממש, ולהיבלע כמו מזון בגופו של המלך.

8 והנה כמו שבמאכל המובחר מתעכל ונהפך לדם והפסולת נדחה לחוץ והיינו כי המאכל נלקח מהע' שרים כוי וצריך לברר כך

והנה, כשם שבמזון החלק המובחר מתעכל והופך לדם, ואילו הפסולת נדחית החוצה — שכן המזון נלקח משבעים השרים וכו', ולכן יש לבררו — כך גם כאן:

תהליך העיכול הוא בררני: החלק המובחר שבמזון הופך לדם, ואילו הפסולת נפלטת. הסיבה לכך היא שהמזון בא מתחומם של שבעים השרים, הממונים המלאכיים שלפי המסורת מופקדים על שבעים האומות, ולכן יש לבררו ולהפריד ממנו את הטוב.

הנה כתיב מצרף לכסף³⁷ כוי ואיש לפי מהללו שבמהללו בתפלה מצרף שהגו סיגים מכסף³⁸ והמובחר נבלע באלקות ואהבת בכל לבבך³⁹ כוי. והפסולת נדחה לחוץ בשמ"ע סלח לנו⁴⁰ ואשמנו להעביר פסולת ולדחותו:

הנה כתוב: "מצרף לכסף" וכו', "ואיש לפי מהללו": באמצעות השבח שבתפילה נעשה בירור, ככתוב: "הגו סיגים מכסף", והחלק המובחר נספג באלקות — "ואהבת בכל לבבך" וכו'. ואילו הפסולת נדחית החוצה בתפילת שמונה עשרה, באמירת "סלח לנו" ו"אשמנו", כדי להעביר את הפסולת ולדחותה.

גם התפילה מבררת את האדם באותו אופן. בספר משלי נאמר שהאדם נבחן "לפי מהללו", כמו כסף בכור: באמצעות השבח שבתפילה מסולקים הסיגים, הטוב נספג באלקות באהבה של "בכל לבבך", והפסולת נדחית בתפילת שמונה עשרה, בבקשה "סלח לנו" ובוידוי "אשמנו".

9 אך הנה יש ב' מיני אכילות של חול ושל שבת צדיק אוכל לשובע נפשו⁴¹ ובטן רשעים תחסר.

אולם יש שני סוגי אכילה: אכילת חול ואכילת שבת. "צדיק אוכל לשובע נפשו, אך בטן רשעים תחסר".

לא כל אכילה זהה. פסוק במשלי מציב את הצדיק, שאוכל "לשובע נפשו", מול "בטן הרשעים", ש"תחסר"; אדמו"ר הזקן מיישם את הדברים על אכילת שבת ועל אכילת חול.

כי אכילות של חול הוא להיות בירור ובטן רשעים תחסר ובחכמה אתברירו⁴² כי להיות מן המאכל נעשה דם הוא הנפש ובכח זה מתפלל⁴³ ונמצא שהמאכל שהיה תחת ממשלת השרים נתהפך ולכן יש בו פסולת.

אכילת חול נועדה לבירור, ועליה נאמר: "ובטן רשעים תחסר", וכן: "ובחכמה מתבררים". מן המאכל נעשה דם, שהוא הנפש, ובכוח זה האדם מתפלל. נמצא שהמאכל, שהיה נתון תחת שלטון השרים, התהפך; לכן נותרת בו פסולת.

אכילת חול היא עבודת בירור הנפשית באמצעות חכמה. כפי שאומר הביטוי בארמית, המאכל נעשה דם, מקור חיותה של הנפש, ובכוח זה האדם מתפלל; כך המאכל שהיה נתון לשלטון ה"שרים" מתהפך. מכיוון שהוא מתברר, נשארת בו פסולת — "בטן הרשעים תחסר".

10 ואכילת שבת לשובע נפשו⁴⁴ וקראת לשבת ענג. אז תתענג⁴⁵ על⁴⁶ ה' דא היא סעודתא דע"ק⁴⁷ כו' ואין נמשך בו פסולת כלל⁴⁸ וא"צ בירור.

ואכילת שבת היא "לשובע נפשו": "וקראת לשבת עונג". "אז תתענג על הוי" — "זו היא סעודתו של עתיקא קדישא (הקדוש העתיק)" וכו'. שום פסולת אינה נמשכת בה כלל, ואין היא זקוקה לבירור.

אכילת שבת שונה: היא "לשובע נפשו", והיא העונג שב"וקראת לשבת עונג". הזוהר דורש את הפסוק הבא, "אז תתענג על הוי", כסעודת עתיקא קדישא, הקדוש העתיק — התענוג הפנימי שלמעלה מן השכל; אכילה זו אינה מושכת פסולת ואינה זקוקה לבירור.

וכך יש הפרש בין תפלת החול⁴⁹ שהוא בכחי בירור כנ"ל. אבל בשבת התפלה הוא שנמשך ענג וקראת לשבת ענג.

כך גם יש הבדל בין תפילת חול, שהיא בבחינת בירור, כפי שהוסבר לעיל, לבין תפילת שבת, שבה נמשך עונג: "וקראת לשבת עונג".

גם בתפילה יש הבדל דומה. תפילת חול פועלת בדרך של בירור, כפי שהוסבר לעיל, ואילו תפילת שבת ממשיכה עונג.

כי ענין השבת כי בו שבת⁵⁰ כמשל האדם שנח ממלאכתו שחוזר השכל למקורו שבשעת מלאכה היה השכל טרוד במלאכתו ואח"כ כשנח חוזר כו'.

כי ענין השבת הוא "כי בו שבת", בדומה לאדם שנח ממלאכתו: השכל חוזר למקורו. בשעת המלאכה השכל היה עסוק בה, ולאחר מכן, כשהוא נח, הוא חוזר וכו'.

הטעם לכך נעוץ במהותה של השבת: "כי בו שבת". המשל לכך הוא אדם שנח ממלאכתו: בזמן העבודה דעתו נתונה למשימה, וכשהוא נח היא חוזרת למקורה, לעצמה.

11 וכך כתיב שבת להוי' כי בחי' ה' שהוא בצאתך משעיר⁵¹ כו' להיות מאין ליש הנה בשבת חוזר למקורו אז תתענג על הוי'⁵² למעלה מבחי' הוי' ולכן אין אומרים סלח לנו בשבת שאין בו בירור כו':

וכך נאמר: "שבת להוי'", שכן בחינת הוי', שהיא "בצאתך משעיר" וכו', כדי שתהיה התהוות יש מאין, חוזרת בשבת למקורה. אז "תתענג על הוי'" — למעלה מבחינת הוי'. לכן אין אומרים "סלח לנו" בשבת, שכן אין בה בירור וכו'.

התורה מכנה את השבת "שבת להוי'": הוי', השם שמתהווים באמצעותו כל הדברים יש מאין, דרך שער, חוזר בשבת למקורו. אז אפשר "להתענג על הוי'", כשהמילה "על" נקראת במשמעות של "למעלה" — תענוג שלמעלה מבחינת הוי'. ומכיוון שאין בשבת בירור, אין אומרים בה "סלח לנו".

קטע 4 • 12-14

המן והניסיון שלו

12 והנה להיות בחי' אלו בחול ובשבת הוא עיי' המן כי במן נאמר ותעל שכבת הטל⁵³ שהוא מבחי' טל שאין לו הפסק⁵⁴ והוא מבחי' אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת⁵⁵

והנה, קיומן של בחינות אלו בימות החול ובשבת הוא באמצעות המן. על המן נאמר: "ושכבת הטל עלתה" — והוא מבחינת טל שאינו נפסק, ומבחינת אתערותא דלעילא שלמעלה מאתערותא דלתתא.

שני אופנים אלה — הבירור בימות החול והתענוג בשבת — מתאפשרים באמצעות המן. המן ירד עם הטל ("ושכבת הטל עלתה"), ועל הטל אומרים חז"ל שאינו נעצר לעולם. הוא מבטא אתערותא דלעילא, יוזמה מצד ה', הנעלית מכל מה שמאמץ אנושי יכול לעורר.

ומזה נמשך הכח בנפש להיות אתעדל"ת כי מוריד הטל ירידה זו צורך עליה היא להעלות הנשמה. ומכוחו נמשך בנפש הכוח שתהיה בה אתערותא דלתתא, כי "מוריד הטל" — ירידה זו היא לצורך עלייה, כדי להעלות את הנשמה.

אתערותא דלעילא זו מעניקה לנפש כוח לעורר אתערותא דלתתא משלה. כשאנו משבחים את ה' כמי ש"מוריד הטל", הירידה היא לצורך עלייה: הטל יורד כדי להעלות את הנשמה.

13 והנה במן נאמי דבר יום ביומו⁵⁶ למען אנסנו הילך כו' והנסיון הוא איש אל יותר ממנו עד בקר⁵⁷

והנה, על המן נאמר: "דבר יום ביומו למען אנסנו הילך" וכו'. והניסיון הוא: "איש אל יותר ממנו עד בקר".

כעת ניתנת תשובה לשאלה הפותחת על הניסיון. המן הגיע כ"דבר יום ביומו", והניסיון היה ציוויו של משה שלא להותיר ממנו עד הבוקר.

כי ארז"ל כי מי שיש לו פת בסלו⁵⁸ ודואג על למחר הוא מקטני אמנה שהוא בבחי' קטנות.

שהרי אמרו רבותינו ז"ל, שמי שיש לו פת בסלו ודואג למחר הוא מקטני אמנה, כלומר, הוא במצב של קטנות.

הגמרא אומרת שמי שיש לו פת בסלו ובכל זאת דואג למחר הוא "מקטני אמנה". חוסר היכולת לבטוח בה' לגבי המחר הוא מצב של קטנות רוחנית.

אבל להיות הילך בתורתי בבחי' הליכה ממטה למעלה ומלמעלה למטה בתורתי באותיות התורה. כי כמו שיש אותיות התורה הממשיכות מלמעלה למטה.

אבל "הילך בתורתי" פירושו הליכה ממטה למעלה ומלמעלה למטה, בתוך אותיות התורה. שכן כשם שיש אותיות בתורה הממשיכות מלמעלה למטה,

המטרה העמוקה יותר הייתה שישראל "ילכו בתורתי" — ינועו דרך אותיות התורה ממטה למעלה ומלמעלה למטה; לכן נאמר בפסוק "ילך" ולא "ישמור". אדמו"ר הזקן פותח באותיות התורה הממשיכות אור מלמעלה.

כך יש בחי' אותיות שממטה למעלה ונק' סוסים. סוסים זכרים וסוסים נקבות וכמו דאיתא בס"י⁵⁹ באותיות א"ב שיש אותיות כך ויש כך כו'.

כך יש בחינה של אותיות ההולכות ממטה למעלה, והן נקראות סוסים: סוסים זכרים וסוסים נקבות. וכפי שמובא בספר יצירה על אותיות האל"ף-ב"ת, שיש אותיות בדרך זו ויש בדרך אחרת וכו'.

יש גם אותיות ההולכות ממטה למעלה, וגם הן נקראות סוסים; לכן יש סוסים זכרים וסוסים נקבות. במאמר "לסוסתי" שבתחילת פרשה זו, האותיות הממשיכות מלמעלה נקראות זכרים, והעולות מלמטה נקראות נקבות. גם ספר יצירה מתאר את אותן אותיות כשהן מצטרפות בסדר אחד לזכר ובסדר אחר לנקבה.

14 והליכה זו בבחי' אותיות שממטה למעלה הוא עד רום המעלות עד א"ס ממש. ולכן צ"ל דבר יום ביומו בכל יום יהיו בעיניך כחדשים כי נער הייתי גם זקנתי⁶⁰ שרו של עולם אמרו.

והליכה זו, בבחינת אותיות שמלמטה למעלה, מגיעה עד רום המעלות, עד אין סוף ממש. לכן צריך להיות "דבר יום ביומו": בכל יום יהיו בעיניך כחדשים. שכן את הפסוק "כי נער הייתי גם זקנתי" אמר שרו של עולם.

ה"הליכה" כלפי מעלה דרך האותיות מגיעה עד אין סוף ממש. לכן צריך להיות "דבר יום ביומו" — חדש בכל יום ולעולם לא ישן; הזקנה שייכת לעולם, שכן בגמרא נאמר שאת הפסוק "כי נער הייתי גם זקנתי" אמר שרו של עולם, המלאך הממונה על העולם.

משא"כ קמי קוב"ה מי איכא זקנה⁶¹ מאחר שהוא אני ה' לא שניתי⁶². ולכן עיני האדם לא תשבענה⁶³ עיני האדם היינו עיניך יונים שהוא בחי' לאסתכלא כו':

אבל לפני הקדוש ברוך הוא, האם יש בכלל זקנה? הרי הוא אומר: "אני הוי' לא שניתי". לכן "עיני האדם לא תשבענה": "עיני האדם" הן "עיניך יונים", וזו בחינת ההסתכלות, וכן הלאה.

לפני ה' אין זקנה, שכן "אני הוי' לא שניתי". לכן "עיני האדם לא תשבענה": אלו הן העיניים שבפסוק "עיניך יונים" בשיר השירים — ההסתכלות של הנשמה אל ה', שלעולם אינה באה על סיפוקה.

קטע 5 • 151-20

מדוע המן פסק בשבת

15 וזהו ענין המן⁶⁴ שהיה מבחיי טל העליון בחיי אני ה' לא שנית⁶⁵ שלמעלה מהזמן כוי.⁶⁶

זהו עניינו של המן: הוא נמשך מבחינת הטל העליון, מבחינת "אני הוי" לא שנית, שלמעלה מן הזמן וכוי.

זהו המן: הוא בא מ"טל העליון", מבחינת "אני הוי" לא שנית, שלמעלה מן הזמן.

ולכן היה צ"ל דבר יום ביומו ולכן היום לא תמצאוהו בשדה.⁶⁷ שדה היינו בחיי עולם ו"ק מעלה ומטה מזרח כוי

לכן היה צריך להיות "דבר יום ביומו", ולכן "היום לא תמצאוהו בשדה". "שדה" היא בחינת עולם שש הקצוות: מעלה ומטה, מזרח וכוי;

מכיוון שהמן בא מלמעלה מן הזמן, היה צריך להיות "דבר יום ביומו" — דבר המתחדש תמיד. לכן נאמר "היום לא תמצאוהו בשדה": "השדה" היא עולם שש הקצוות, כיווני המרחב — מעלה ומטה, מזרח ושאר הכיוונים.

כי שבת היום לה' שבחיי שם הוי"ה הוא ג"כ בבחיי שבת שחוזר למקורו אלא אז תתענג על הוי"ה⁶⁸ שהוא אתעדלי"ע שאינו תלוי באתעדל"ת⁶⁹

"כי שבת היום להוי": גם בחינת שם הוי"ה היא בבחינת שבת, והיא חוזרת למקורה. אלא "אז תתענג על הוי"ה" — אתערותא דלעילא שאינה תלויה באתערותא דלתתא,

בשבת, "שבת היום להוי", גם שם הוי", שמחיה את העולמות, שובת וחוזר למקורו, ולכן המן אינו יורד אל ה"שדה". במקומו בא "אז תתענג על הוי"ה" — אתערותא דלעילא שאינה תלויה כלל באתערותא דלתתא.

וכמ"ש ישא ה' פניו אליך⁷⁰ כי למטה יש בחיי פנים ובחיי אחוריים. משא"כ כשישא ה' פניו שם אין בחיי אחוריים כלל.

כמו שכתוב: "ישא ה' פניו אליך". למטה יש בחינת פנים ובחינת אחוריים; אבל כאשר "ישא ה' פניו", אין שם בחינת אחוריים כלל.

ברכת הכוהנים, "ישא ה' פניו אליך", מתארת זאת. למטה יש גם "פנים" וגם "אחוריים" — השפעה פנימית ושלמה והשפעה חיצונית; כאשר ה' נושא את פניו, אין בחינת "אחוריים" כלל.

16 ולכן אכלוהו היום⁷¹ שהוא בחי' אכילה לשובע נפשו⁷² וקראת לשבת ענג.⁷³ אבל בחול הגם שנמשך הטל ברדת טל על המחנה לילה. היינו בחי' קוצותיו רסיסי לילה קוצותיו בחי' שערות כמו קוצותיו תלתלים.^{74, 75, 76}

לכן נאמר: "אכלוהו היום" — זו בחינה של אכילה "להשביע נפשו", וכן נאמר: "וקראת לשבת ענג". אבל ביום חול, אף שהטל נמשך למטה, נאמר: "ברדת הטל על המחנה לילה". זו הבחינה של "קוצותיו רסיסי לילה"; "קוצותיו" הן בחינת שערות, כמו שנאמר: "קוצותיו תלתלים".

הדברים מבארים את הפסוק "אכלוהו היום": בשבת האכילה היא בבחינת "להשביע נפשו", כלומר תענוג השבת. גם כימי חול יורד הטל, אך הוא יורד "לילה" — בדומה ל"רסיסי לילה" שעל קוצותיה של הרעיה בשיר השירים. קוצות הן שערות, והן מבטאות את ההמשכה הדקה שעליה דובר לעיל, בחינת שערות.

17 והיינו בחי' ה' בצאתך משעיר⁷⁷ אבל בשבת ותעל שכבת הטל⁷⁸ שהיה ביום. וזהו אכלוהו היום⁷⁹ ולכן דוקא המן לבד לא ירד בשבת⁸⁰

וזוהי הבחינה של "הוי", בצאתך משעיר". אך בשבת "ותעל שכבת הטל", שהייתה ביום. וזהו "אכלו אותו היום". לכן דווקא המן לבדו לא ירד בשבת,

המצב בימות החול, טל הלילה, הוא "הוי", בצאתך משעיר" — השפע הנמשך דרך השערות. בשבת, לעומת זאת, "ותעל שכבת הטל", ביום; זהו "אכלו אותו היום", ולכן המן לבדו לא ירד בשבת.

משא"כ שאר השפעות שבעוה"ז להיות כי בחי' עליית העולמות שבשבת זהו רק בפנימיות⁸¹ העולמות משא"כ בחיצוניות העולמות הרי אין שום שינוי בשבת מבחול.

מה שאין כן בשאר ההשפעות שבעולם הזה, שכן עליית העולמות בשבת היא רק בפנימיות העולמות, ואילו בחיצוניות העולמות אין בשבת שום שינוי לעומת ימות החול.

שאר ההשפעות לעולם נמשכות גם בשבת, משום שעליית העולמות בשבת מתרחשת רק בפנימיות העולמות. בחיצוניות העולמות, שבת וימות החול שוות.

18 וזהו ההפרש בין המן לשאר השפעות שאר השפעות נמשכים למטה בעוה"ז מחיצוניות העולמות מהמזלות והשרים. משא"כ המן הוא נמשך ממקום גבוה מאד מבחי' טל.⁸²

זהו ההבדל בין המן לשאר ההשפעות: שאר ההשפעות נמשכות למטה, לעולם הזה, מן החיצוניות של העולמות, באמצעות המזלות והשרים; ואילו המן נמשך ממקום גבוה מאד, מבחינת טל.

שאר ההשפעות מגיעות לעולם הזה מן החיצוניות של העולמות, באמצעות המזלות — הכוכבים והמזלות שבשמים — והשרים, כלומר המלאכים הממונים. המן מגיע ממקום גבוה מאד, מבחינת טל.

ולכן נאמר ברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו⁸³ שנמשך ע"י בחי' רסיסי לילה⁸⁴ שהוא מבחי' שערות שזהו לפי שנמשך ממקום עליון שלמעלה מהשתלשלות עילה ועלול שלכך נמשך רק בבחי' שערות.

לכן נאמר: "כשהטל ירד על המחנה בלילה, ירד עליו המן". המן נמשך באמצעות בחינת "רסיסי לילה", שהיא מבחינת שערות. זאת משום שהוא נמשך ממקום עליון, שלמעלה מהשתלשלות של עילה ועלול, ולכן הוא נמשך רק בבחינת שערות.

לכן נאמר בפסוק שהמן ירד עם טל הלילה. מקורו למעלה מהשתלשלות של עילה ועלול, ולכן הוא יכול להגיע לעולם רק באמצעות "רסיסי לילה" – בחינת שערות.

19 וע"ד דוגמא מעין מה שנאמר במ"ת הוי"ה בצאתך משעיר⁸⁵ משא"כ שארי השפעות שנמשכים ע"י המזלות בהן שייך השתלשלות עילה ועלול

בדומה לכך, מעין מה שנאמר על מתן תורה: "הוי", בצאתך משעיר". לעומת זאת, בשאר ההשפעות הנמשכות באמצעות המזלות שייך סדר של השתלשלות, של עילה ועלול,

ירידת המן היא מעין דוגמה קטנה למתן תורה, "הוי", בצאתך משעיר". שאר ההשפעות, הבאות באמצעות המזלות, שייכות לסדר של עילה ועלול.

כי הם בחי' חיצוניות ובכחי' זו אין שום שינוי בשבת מבחול שחיצוניות העולמות אין להם עלייה דהעלייה בבחי' פנימיות⁸⁶ וכמ"ש כי שבת היום להוי"ה.⁸⁷

מפני שהן בבחינת חיצוניות, ובבחינה זו אין שום שינוי בין שבת ליום חול, שכן לחיצוניות העולמות אין עלייה, שהרי העלייה היא בבחינת פנימיות, וכמו שנאמר: "כי שבת היום להוי"ה".

השפעות אלה הן חיצוניות העולמות, שאינה משתנה בשבת, שכן העלייה של שבת היא בפנימיות בלבד. זהו פירוש המילים "כי שבת היום להוי"ה".

20 וענין שביתה זו הוא מבחי' בצאתך משעיר⁸⁸ שהוא ירידות וצמצומים למעלה מהצמצומים ולכך המן שנמשך מבחי' זו א"א לו לירד למטה בשבת

והשביתה הזאת היא מבחינת "כשיצאת משעיר", שהיא ירידות וצמצומים שלמעלה מן הצמצומים. לכן המן, שנמשך מבחינה זו, אינו יכול לרדת למטה בשבת.

מה ששובת בשבת הוא אופן ההמשכה של "כשיצאת משעיר": ירידות וצמצומים שלמעלה מן הצמצומים הרגילים. מכיוון שהמן יורד באמצעות אופן זה, הוא אינו יכול לרדת בשבת.

כי כדי שיומשך מבחי' המן למטה בשדה בגשמיות ממש א"א כ"א ע"י צמצומים גדולים הנק' רסיסי לילה⁸⁹ שע"י יומשך השפעה עליונה זו למטה בגשמיות והרי בשבת היא השכיתה ועלייה מבחינת צמצומים הנ"ל:

כדי שהשפעה מבחינת המן תימשך למטה, אל השדה, אל הגשמיות ממש, הדבר אפשרי רק באמצעות צמצומים גדולים, הנקראים "רסיסי לילה"; באמצעותם נמשכת השפעה עליונה זו למטה, אל הגשמיות. ואילו בשבת יש שכיתה ועלייה מבחינת הצמצומים הנזכרים.

כדי שדבר נעלה כמו המן ירד אל "השדה", ויהפוך למזון גשמי ממש, דרושים צמצומים גדולים, "רסיסי לילה". בשבת הצמצומים האלה שובתים ועולים, ולכן המן אינו יורד.

בעבודה

בכל יום על האדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים ולקבל מחדש את התורה: התפילה היומית מסודרת כדי להכניע ולבטל את רצון הנפש הבהמית ולהפוך אותו לאלקות, ולברר אותה כפי שהמזון מתעכל, כשהפסולת נדחית החוצה ב"סלח לנו". כמו המן, גם התורה והעבודה צריכות להיות "דבר יום ביומו", חדשות בעיניו בכל יום, בלי לדאוג למחר; ובשבת התפילה והאכילה הן תענוג.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר אדמו"ר הזקן שהמן נועד לנסות אם ישראל "ילכו" בתורה ולא "יקיימו" אותה, ומהם שני הכיוונים של הליכה זו?
2. כיצד דימוי השערות מסביר הן את מתן התורה והן את ירידת המן עם טל הלילה?
3. באיזה מובן התפילה דומה לעיכול, ומדוע תפילת שבת אינה מותרת "פסולת"?
4. מדוע כל שאר השפעים לעולם נמשכים בשבת, ואילו המן פסק?
5. מה פירוש הדבר שהתורה תהיה חדשה בעיניו של האדם בכל יום, וכיצד הדבר קשור ל"אני הוי' לא שנית"?

הערות

פסקה 1

1 ויאמר משה אכלהו היום

תמליל של מאמר זה, שנכתב בידי אדמו"ר האמצעי, נדפס שם, בצירוף ביאור בעמ' 34. באותו כרך נרשם שהמאמר "אני ישנה" נאמר בליל שבת פרשת בשלח בחתונה, והמאמר "ומשה אמר" נאמר בשבת ביום, באותה חתונה.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ח ע' כח. ביאור בע' לד. והנחת הר"פ בס' הנחות הר"פ ע' עב באריכות. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. המאמר עם הגהות וקיצורים באוה"ת בשלח ע' תקצה. [הגהות הצ"צ הם ביאורים שמבארים כל ענין וענין מהמאמר]. עוד הגהות וקיצורים בע' תרח. קיצור מן גוף הדרוש שבת"א בע' תרכד. ועוד הגהות בע' תרכח. ביאור בע' תרלא בציון "ביאור הדברים ע"פ ויאמר משה אכלהו היום". — והוא להנדפס בסה"מ תקס"ח ע' לד. ד"ה מי זאת הנשקפה תרל"ט ח"ב ע' שפט מיוסד על מאמר זה. באוה"ת שמות כרך ח ע' ב'תתקסח. ובאוה"ת האוניו ע' א'תרמו מציון הצ"צ שמאמר זה עם ד"ה אני ישנה הנדפס בלקו"ת שה"ש נאמרו בשבת אחד. וכן נראה בסה"מ תקס"ח שעל המאמר אני ישנה נרשם ליל שבת פ' בשלח על החתונה, ועל ד"ה ויאמר משה נרשם "יום שבת פ' בשלח על החתונה הנ"ל". בארוכה נתבאר במאמרי אדה"א שמות ע' קנו. שער האמונה לאדה"א ע' לג, ב. ד"ה ויענך וירעיבך בסה"מ תרל"ה ח"ב ע' תו וע' תטו מיוסד על מאמר זה. ד"ה ויאמר . . . אכלהו היום תשל"ו. וראה פלח הרמון שמות ע' רו. בלקו"ת אחרי מ, א מציון לכאן.

2 ויאמר משה אכלהו היום

משה אומר לעם בשבת: "אכלו אותו היום, כי היום שבת להו'; היום לא תמצאו אותו בשדה". המאמר כולו הוא ביאור לפסוק הזה.

Exodus 16:25 שמות ט"ז:כ"ה

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכָלְהוּ הַיּוֹם כִּי־שַׁבַּת הַיּוֹם לָהּ הַיּוֹם לֹא תִמְצְאוּהוּ בַשָּׂדֶה:

And Moses said: 'Eat that to-day; for to-day is a sabbath unto the L-RD; to-day ye shall not find it in the field

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טז, כה. להעיר שבהנחת הר"פ מצטט מן הפסוק גם התיבות "היום לא תמצאוהו" וכן בהקושויות על הפסוק מדייק ת"י אלו. ובסה"מ תקס"ח מביא מן הפסוק "כי שבת היום לה'" וכן מדייק בתחילת המאמר "ומה הטעם שאמר להעדר השפעת המן בשבת כי שבת היום לה'". באוה"ת מבאר ענין ג' סעודות דשבת. וראה שם ע' תרב ואילך בענין הנ"ל.

3 להבין למה לא ירד המן בשבת . . אינן נעצרים אפי' בשבת

הצמח צדק מציג שם את השאלה: "היום לא תמצאו אותו כי שבת היום לה'" משמעו שמכיוון ששבת היא מצב של שביתה, המן אינו יכול לרדת; אם כן, במה הוא שונה מכל ההשפעות שנמשכות בשבת?

הערת קה"ת

ומפרש באוה"ת כאן ע' תקצה "א"כ מהו ענין שנאמר גבי מן היום לא תמצאוהו כי שבת היום לה' דמשמע שמפני שהוא בחי' שביתה אי"א להיות ירידת המן ומאי שנא מכל ההשפעות שנמשכין בשבת". ובסה"מ תקס"ח ע' כח מדייק "שהרי גם העשב צומח כמו בחול ואין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה אותו וכו', וא"כ הכל נשפע מלמעלה מעילה לעילה גם בשבת ולמה המן דוק לא נשפע ויורד בשבת ומה זה הטעם שאמר להעדר השפעת המן בשבת כי שבת היום לה' כו'". ובהנחת הר"פ ע' עב "והלא כל

ההשפעות גשמי' נשפעים גם בשבת גשם וכו' גם העשב בשדה צומח גם בשבת ואין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה וא"כ הכל נשפע מעילה לעילה גם בשבת ומה נשתנה המן אשר אמר כי שבת היום לא תמצאוהו".

4 כל השפעות שבעוה"ז הגשמי אינן נעצרים אפי' בשבת

אדמו"ר האמצעי שואל שם מהי השביתה של שבת, שהרי גם בשבת הראשונה נמשכו כל ההשפעות למטה כפי שהן נמשכות ביום חול, ואם כן כיצד נאמר "וישבות"? הוא מסביר שעיקר השביתה למעלה הוא ברוחניות בלבד.

הערת קה"ת

במאמרי אדה"א שמות ע' קנו מקשה "א"כ מה זו השביתה בשבת דגם בשבת ראשון היו כל השפעות והמשכות למטה כמו בחול ואין אמר וישבות, ומפרש שעיקר השביתה למעלה היא ברוחניות בלבד ע"ש. ראה סידור קמא, ב ד"ה מצה זו תר"מ סעי' נו. וראה בארוכה בהמשך תער"ב ח"ב ע' אסא ואילך.

5 אין לך עשב

רבי שמעון מלמד שאין עשב שאין לו מזל ברקיע, המכה בו ואומר לו: "גדל". אדמו"ר חזקן מביא זאת כדי להראות שההשפעה מלמעלה לעולם הגשמי נמשכת גם בשבת.

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י"ז:ו

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגו'. לשון שוטר (שם י'). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ור' סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חיאי ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtar] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will ... you tie the chains of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

בי"ר פ"י, ו.

6 אינן נעצרים אפי' בשבת

הערת קה"ת מפנה לBereshit Rabbah 10:4 למילים האלה.

Bereshit Rabbah 10:4 בראשית רבה י"ד:ד

הערת קה"ת

בי"ר י, ד.

חבקוק ג, ח. בסה"מ תקס"ח ובהנחת הר"פ יש כאן אריכות דברים בהטעם שהאותיות נקראים סוסים.

12 כי נשגב שמו לבדו

"יהללו את שם הוי', כי נשגב שמו לבדו; הודו על ארץ ושמים". אדמו"ר הזקן מפרש שהשם נותר למעלה, ורק הארה ממנו, "הודו", מגיעה לשמים ולארץ.

Psalm 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יהללו את־שֵׁם ה' כִּי־נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 אני ה' לא שניתי

"כי אני הוי' לא שניתי". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שבריאת העולם לא חוללה שום שינוי בה'.

Malachi 3:6 מלאכי ג:ו'

כִּי אֲנִי ה' לֹא שֶׁנִּיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא כִלִּיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו.

פסוקה 3

14 הארה דהארה

בעמי 609 הצמח צדק מפנה כאן לאיגרת הקודש, סימן 20; בעמי 596 הוא מוסיף שהארה זו היא בחינת האותיות וגילוי של הארה מן המחשבה הקדומה.

הערת קה"ת

באוה"ת כאן ע' תרט: ראה באגה"ק ס"י כ ד"ה איהו וחיהו. ובע' תקצו מוסיף "והוא בחי' אותיות והתגלות הארה מבחי' מחה"ק".

15 במי נמלך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בי"ר בתחלתו.

16 שעוסקים בבנינו של עולם

רבי יוחנן מסביר ש"הבנאים" שבמשנה הם תלמידי חכמים, שעוסקים בבנינו של עולם כל ימיהם. אדמו"ר הזקן מחיל את הביטוי על ישראל, שבאמצעותם נבנה העולם.

Shabbat 114a:7 שבת קי"ד א:ז

מאי "בנאינו"? אמר רבי יוחנן: אלו תלמידי חכמים שעוסקין בבנינו של עולם כל ימיהן. ואמר רבי יוחנן: איזהו תלמיד חכם שמחזירין לו אבידה בטביעות העין — זה המקפיד על חלוקו להופכו. ואמר רבי יוחנן: איזהו תלמיד חכם שממנין אותו פרנס על הציבור — זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר, ואפילו במסכת כלה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

17 כי... וירם קרן לעמו

המזמור ממשך: "וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו, לבני ישראל עם קרובו". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כך: ישראל, הקרובים לה', ממשיכים את

7 הנני ממטיר לכם

ה' מבטיח להמטיר להם מן השמים, והעם ילקטו בכל יום את מנת אותו היום, "למען אנסנו הילך בתורתך אם לא". אדמו"ר הזקן שואל מה הקשר בין ניסיון זה לתורה.

Exodus 16:4 שמות ט"ז:ד'

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן־הַשָּׁמַיִם וְיִצְאָ הָעָם וְלָקְטוּ דְּכָרֵיוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסְנוּ הָיִלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם־לֹא:

Then said the L-RD unto Moses: 'Behold, I will cause to rain bread from heaven for you; and the people shall go out and gather a day's portion every day, that I may prove them, whether they will walk in My law, or not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טז, ד.

פסוקה 2

8 ס"ר אותיות כנגד ס"ר נשמות

ההערה מביאה את החיבור הקבלי הזה כמקור להתאמה בין שש מאות אלף אותיות התורה לשש מאות אלף נשמות ישראל.

הערת קה"ת

מגלה עמוקות אופן קפו. ראה הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בספר המאמרים תשי"ח ע' רמא. לקרי"ש ח"ב ע' 333 הערה 118.

9 אותיות מלשון אתא בוקר

השומר עונה: "הבוקר בא, וגם הלילה". אדמו"ר הזקן גוזר את המילה "אותיות" מן "בא", כביטוי להמשכה.

Isaiah 21:12 ישעיהו כ"א:י"ב

הערת קה"ת

ישע"י כא, יב. וראה גם לעיל מב, ב. לקמן עא, א. ובמ"מ לשם. וראה בד"ה ושבת בשלום תשמ"ח (נדפס בסה"מ מלוקט ח"ב ע' קסד) הערה 86 שמצויין לכמה מקומות בדא"ח.

10 אותיות סוסים

המאמר המוקדם יותר לפרשה זו, "לסוסות", מסביר מדוע האותיות נקראות סוסים: הרוכב מכוון את הסוס כרצונו, אך הסוס נושא אותו למקום חרוק שלא היה יכול להגיע אליו בלעדיו; כך השכל מכוון את האותיות, אך באמצעותן האדם מתעלה מעבר להשגת השכל.

הערת קה"ת

ראה לעיל בד"ה לסוסות.

11 כי תרכב על סוסים

הנביא מתאר את ה' רוכב על סוסיו, מרכבות ישועתו. אדמו"ר הזקן מביא את הפסוק ביחס לאותיות, שנקראות סוסים מפני שהן נושאות את האור למטה.

Habakkuk 3:8 חבקוק ג:ח'

הַבְּהָרִים תִּהְיֶה אִם בְּנְהָרִים אֶפֶד אִם־בְּפִתְּחֵי יָם תִּרְכָּב עַל־סוּסֶיךָ מִרְכַּבְתִּיךָ יִשְׁעָה:

Is it, O L-RD, that against the rivers, is it that Thine anger is kindled against the rivers, or Thy wrath against the sea? That Thou dost ride upon Thy horses, upon Thy chariots of victory?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הארט שם ווי.

Psalms 148:14 תהילים קמ"ח:יד

וירם קרן לעמו תהלה לכל־חסידיו לבני ישראל עם קרבו הַלְלוּ־קָה:

And He hath lifted up a horn for His people, A praise for all His saints, Even for the children of Israel, a people near unto Him. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, יד. בהנחת הר"פ ובסה"מ תקס"ח ובאוה"ת נתבאר הפסוק באריכות יותר.

18 כשם שא"א לעולם בלא רוחות כך כוי

על הפסוק "כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם" מסביר התלמוד: כשם שהעולם אינו יכול להתקיים בלי רוחות, כך אינו יכול להתקיים בלי ישראל. אדמו"ר הזקן מוסיף ומבאר את ההשוואה.

Ta'anit 3b:2 תענית ג' ב:ב

אָלֵא רוחות מָנֵא לֹן דְּלֵא מִיעֲצָרִי? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי, דְּאָמַר קֵרָא: "כִּי כְאָרְבַּע רוחות הַשָּׁמַיִם פִּרְשְׁתִּי אֶתְכֶם נָאֻם ה'". מֵאֵי קָאָמַר לְהוּ? אֵילִימָא הָכִי קָאָמַר לְהוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: דְּבִדְרָתִינָכוּ בְּאָרְבַּע רוּחֵי דְעָלְמָא, אֵי הָכִי — "כְּאָרְבַּע"? "בְּאָרְבַּע" מִיבְעִי לְקָה! אָלֵא הָכִי קָאָמַר: כְּשֵׁם שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֵא רוחות — כֶּה אֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֵא יִשְׂרָאֵל.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar II, 5b זח"ב ה, ב

הערת קה"ת

תענית ג, ב. זח"ב ה, ב. וראה לקו"ת אחרי כו, א. אוה"ת בראשית כרך ג תקנו, ב (מלק"ת לג"פ לב, ד). אוה"ת נ"ך ע' תקח. ספר החקירה ס, ב. מים רבים תרל"ו פרק קה ואילך. ד"ה חייב אדם לברך תרל"ח פרק יב. באוה"ת כאן ע' תרי ואילך מבאי מד"ה עולת תמיד לאדה"ז ביאור ענין הרוח המנשב.

4 פסקה

19 אלא הענין כי

בכתב־היד הזה יש תוספת למשפט: "שכן לפי פשוטו של מקרא, רוחות...", כלומר המילים "לפי פשוטו של מקרא" נוספו לפני ההסבר על הרוחות.

הערת קה"ת

בבוקר 1053 יד, א נוסף: כי לפי פשוטו של מקרא: רוחות.

20 כי רוחות הם ו"ק

כתוב שם שהכיוונים האלה, שש הקצוות, נבראו יש מאין באמצעות ה"מחיצה" המסתירה, כדי שיוכל להתקיים מרחב גשמי של שש קצוות; ואולם שורשן של שש הקצוות הגשמיות נמשך תחילה משש הקצוות הרוחניות, המדות העליונות.

הערת קה"ת

בספר החקירה ס, ב כי ורוחות אלו דהיינו ו"ק נתהוו יש מאין ע"י מי ברא אלה בחי הפרסא כנ"ל [בספר החקירה שם] המסתיר להיות מקום גשמי ו"ק, אמנם שרש ו"ק הגשמיים נמשך תחלה מבחי ו"ק הרוחניים שהם מדות העליונות ע"ש. וראה באוה"ת בלק ע' אה.

21 שהם עיקר העולם

הפרק הזה מסביר שהמרחב והזמן הם עצמם נבראים, שנוצרו באמצעות מדת המלכות של ה', ושהם בטלים לפניו.

הערת קה"ת

ראה שער היחוד והאמונה פ"ז (פב, א). בלקו"ת אחרי מ, א מציין לכאן.

22 שזהו גבול המקום

דיון נוסף בעניין "מקום", כפי שמציינת ההערה.

הערת קה"ת

ראה ס' החקירה עו, א ובאוה"ת נ"ך ע' תה שכתב "מפרש דבחי" מקום זהו ו"ק דו"א היינו ג"כ מפני שהם שרש ממכ"ע שמהם נשתלשל ו"ק הגשמיים צפון ודרום וכמ"ש עוד בתו"א פ' וארא בד"ה וארא אל אברהם בפ"י הוי אחד". ע"ש.

23 הנה מקום אתי

כשמשמה מבקש לראות את כבוד ה', ה' משיב: "הנה מקום איתי". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק זה כדי לבאר "מקום" שקיים בנוכחות ה' ובטל לפניו, בניגוד למקום מוגבל.

Exodus 33:21 שמות ל"ג:כ"א

וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה מָקוֹם אֲתִי וְנִצַּבְתָּ עַל־הַצּוּר:

And the L-RD said: 'Behold, there is a place by Me, and thou shalt stand upon the rock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Bereshit Rabbah 68:9 בראשית רבה ס"ח:ט'

... מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו מקום? שהוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו, מן מה דכתיב (שמות לג): הנה מקום אתי, הוי, הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו. אמר רבי יצחק: כתיב (דברים לג): מעונה אלקי קדם, אין אנו יודעים אם הקב"ה מעונו של עולמו ואם עולמו מעונו, מן מה דכתיב (תהלים צ): ה' מעון אתה, הוי. הקדוש ברוך הוא מעונו של עולמו, ואין עולמו מעונו. אמר רבי אבא בר יודן: לגבור, שהוא רוכב על הסוס וכליו משופעים אילך ואילך, הסוס טפילה לרוכב ...

He encountered the place and spent the night there because the sun had set; he took from the stones of the place, which he placed beneath his head, and lay down in that place" (Genesis 28:11). "He encountered [vayifga] the place" - Rav Huna said in the name of Rabbi Ami: Why do they change the name of the Holy One blessed be He and call Him the Omnipresent [hamakom]? It is because He is the place [mekomo] of the world, and His world is not His place. ... From what

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

שמות לג, כא. ראה ב"ר פס"ח, ט. לקו"ת בהוספות לויקרא נא, ב. באוה"ת כאן ע' תרו כתב בשם הש"ך על התורה "מן מ"ם נר"ן במילואו גימטריא מקום". בסה"מ תר"מ ח"ב ע' תקסא: ורבינו ז"ל כי שמפרש מקום מלי ממכ"ע כ"פ בד"ה והתהלכתי [=הנחת הר"פ ע' קנז] ובלקו"ת שלח בביאור מקושש [=מג, א]. ובפ' בחוקתי בד"ה בשברי [=לקו"ת בחוקתי מח, ב]. ובתו"א בד"ה אכלהו היום [=כאן] ובד"ה וארא בפ"י הוי אחד [=קנה, ב]. ובד"ה כי אברהם לא ידענו [=צג, ב]. וראה בסה"מ תרס"ו ע' לו.

5 פסקה

24 שמוותיהם של שנים־עשר השבטים נחקקו בשתי אבני האפוד: "שישה משמותיהם על האבן האחת, ואת שמות ששת הנותרים על האבן השנייה". אדמו"ר הזקן מפרש את השישה כשש הקצוות שישראל ממשיכים למטה.

Exodus 28:10 שמות כ"ח:י'

שֵׁשֶׁה מִשְׁמֹתֶם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת וְאֶת־שְׁמוֹת הַנּוֹתְרִים עַל־הָאֶבֶן הַשֵּׁנִית כְּתוּלָדָתָם:

six of their names on the one stone, and the names of the six that remain on the other stone, according to their birth
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 וכל נשמה יש לה את אחת בתורה שהיא ממשכת אותו את

שם מוסבר שהאותיות הן בחינת "ביאה", והן נקראות סוסים משום שהן ממשכות ממקום גבוה; ובאמצעותן ירד אור אלוקי לעשרת המאמרות שבהם ברא הקדוש ברוך הוא את העולם. ועל כך נאמר: "הוי בצאתך".

הערת קה"ת

בהנחת הר"פ ע"י עג מבאר: "שהאותיות הוא לשון הבאה ונקי סוסים להמשיך ממקום גבוה כוי ועל ידם ירד אור אלוקי ביי מאמרות ברא קובי"ה עלמא": וזהו ה' בצאתך. באוה"ת כאן ע"י תרכה הקשה "הלא העולמות נבראו ע"י אותיות דע"מ ומה צורך להמשכת אותיות התורה".

פסוקה 6

26 ה' בצאתך משעיר כוי ארץ רעשה

דבורה שרה: "הוי", בצאתך משעיר, בצעודך משדה אדום, הארץ רעשה". בפסוק הבא נאמר "זה סיני", ואדמו"ר חזק מפרש זאת על מתן תורה, שהגיע דרך בחינת השעיר (שער).

Judges 5:4 שופטים ה':ד

Havayah בצאתך משעיר בצעודך משדה אדום ארץ רעשה גם-שמים נטפו גם-עבים נטפו מים:

L-RD, when Thou didst go forth out of Seir, When Thou didst march out of the field of Edom, The earth trembled, the heavens also dropped, Yea, the clouds dropped water

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שופטים ה', ד. ראה אוה"ת נ"ך שופטים ע"י ט "שההמשכה עליונה להיות אותיות התורה נק"י ג"כ שעיר בחי" שערות וכן פ"י בד"ה תורה צוה ספ"א ענין וזרח משעיר". וראה גם בלקו"ת קרח נג, א.

27 שעיר היינו בחי" שערות

שם מפרשים את שעיר כשערות, שאלהן נמשכת הארה מועטה בלבד, ולכן גזירתן אינה גורמת כאב. כך התורה שבכתב, כפי שהיא מלוכשת בתורה הגשמית שלנו, היא החיצונית של חכמת העליונים; ובכל זאת, בתוך "שערות" אלה מאירה הארה מחכמה — היו"ד שבתוך המילה "שעיר".

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ברכה צד, ב. צה, ג.

פסוקה 7

28 הנה גם המלאכים בקשו

בתמליל ההוא חסרה המילה "גם" (gam), והוא מרחיב יותר בתיאור בקשת המלאכים.

הערת קה"ת

בהנחת הר"פ ליתא תי"י "גם". ושם באריכות יותר. וראה באוה"ת כאן ע"י תריב הגי"ה לכאן ההפרש מה שמבאר כאן למה שמבאר לקמן בפ' יתרו בד"ה זכור ושמור בענין בקשת המלאכים.

29 המלאכים בקשו תנה הודך על השמים

כשמשח עלה לקבל את התורה, מחו מלאכי השרת וציטטו: "אשר תנה הודך על השמים" — התורה צריכה להישאר בשמים; ומשה השיב להם.

אדמו"ר חזק שואל מדוע זכו ישראל בתורה ולא המלאכים.

Shabbat 88b:7 שבת פ"ח ב:י

ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמדה גנוזה שגנוזה לה תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? "מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו?" ה' אֲדַנִּינוּ מֶה אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּנֵּה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת פח, ב.

30 תנה הודך על השמים

"מה אדיר שמך בכל הארץ, אשר תנה הודך על השמים". המלאכים ציטטו פסוק זה כדי לבקש שהתורה תישאר למעלה.

Psalms 8:2 תהילים ח':ב

ה' אֲדַנִּינוּ מֶה אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּנֵּה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם:

O L-RD, our L-rd, How glorious is Thy name in all the earth!
Whose majesty is rehearsed above the heavens

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 בחומר ובלבנים

המצרים המררו את חיי ישראל "בעבודה קשה, בחומר ובלבנים". אדמו"ר חזק רואה בעבודה זו את מה שהכניע את הסטרא אחרא והכין אותם לקבלת התורה.

Exodus 1:14 שמות א':יד

וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיֵּיהֶם בְּעִבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבָּנִים וּבְכָל-עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֵת כָּל-עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרָה:

And they made their lives bitter with hard service, in mortar and in brick, and in all manner of service in the field; in all their service, wherein they made them serve with rigour

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 ובכל יום חייב אדם לראות

המשנה מלמדת: "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". אדמו"ר חזק מיישם זאת בכל יום.

Pesachim 116b:3-4 פסחים קט"ז ב:ג-ד

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיִּיב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִילוֹ הוּא יֹצֵא מִמִּצְרַיִם, שְׁנֵאמַר: "וַהֲגַדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם". לְפִיכָה אֲנַחְנוּ חַיִּיבִים לְהוֹדוֹת, לְהִלֵּל, לְשַׁבֵּחַ, לְפָאֵר, לְרַמֵּם, לְהַדָּר, לְבָרֵךְ, לְעֹלָה וּלְקֹלֶס לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבְרָהָם וְלְנֹה אֵת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלֶּה. הוֹצִיאָנוּ מֵעֲבָדוֹת לְחֵירוֹת, מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֶבֶל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֶפֶלָה לְאוֹר גָּדוֹל, וּמִשְׁעָבוֹד לְגִאוּלָּה. וְנֵאמַר לְפָנֵינוּ הִלְלוּיָהּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים קטז, ב.

33 בכל לבבך ובכל נפשך

"ואהבת... בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", בפסקה הראשונה של קריאת שמע. התפילה מסודרת כך שבתאי את האדם לאהבה זו, באמצעות ביטול רצונה של הנפש הבהמית.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

את הטהור.

Proverbs 25:4 משלי כ"ה:ד'

הגו סיגים מקסף ויצא לצרף כלי:

Take away the dross from the silver, and there cometh forth
a vessel for the refiner

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כה, ד. וראה באוה"ת נ"ך כרך ב ע' תשלז: "ופי המ"צ הגו ענין הסרה כמו כאשר הוגה מן המסלה בשמואל ב' סי' כ' פסוק י"ג. ורש"י פ"י הגו וכן הוגה לשון המשכה" ע"ש עוד. ראה סה"מ תרכ"ז ע' רנ. סה"מ תרכ"ט ע' שסב.

39 ואהבת בכל לבבך

"ואהבת... בכל לבבך": החלק המובחר, שהתברר בתפילה, נטמע באלוקות באהבה זו.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 בשמ"ע סלח לנו

גם שם מוסבר מדוע לאחר קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע אומרים בתפילת שמונה עשרה: "סלח לנו אבינו כי חטאנו, מחל לנו מלכנו כי פשענו": פשע הוא מרד, הסרת העול; ורק לאחר שאדם מקבל את ה' למלך בקריאת שמע הוא חש שהפעמים שבהן הניח ליראה זו להישמט מזיכרונו היו כמו מרד.

הערת קה"ת

ראה לקמן צה, ג. לקו"ת בהעלותך, ל, ב.

פסוקה 9

41 צדיק אוכל לשובע נפשו

"צדיק אוכל לשובע נפשו, ובטן רשעים תחסר". אדמו"ר הזקן מפרש את שני חלקי הפסוק כשני סוגים של אכילה — של שבת ושל יום חול.

Proverbs 13:25 משלי י"ג:כ"ה

צדיק אכל לשבע נפשו ובטן רשעים תחסר:

The righteous eateth to the satisfying of his desire; But the
belly of the wicked shall want

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יג, כה.

42 ובחכמה אתברירו

המקור לביטוי מובא שם. הקטע מסביר שכל תקופת הגלות היא זמן הברורים, שבו מפרידים את הרע מן הטוב באמצעות חכמה — "ובחכמה מתבררים" — ולכן חכמה, אף שהיא מקור החסד, כוללת גם דין.

הערת קה"ת

נסמן לעיל ה, ד.

43 ובכח זה מתפלל

בתליל הזה כתוב: "הוא מתפלל ומתעורר במסירות נפש".

הערת קה"ת

בהנחת הר"פ ע' עד: מתפלל ונתפעל במס"ג.

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 ונק' בוזהר לאשתאבא בגופא דמלכא

הזוהר מדבר על רוח שצריכה להיטהר "כדי להיכלל בגופו של המלך". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי זה לתיאור האהבה שבתפילה, שבה הנשמה נכללת כולה בה'.

Zohar I, 217b זח"א ריו, ב

הערת קה"ת

זח"א ריו, ב. ראה גם לעיל ט, א.

35 אכלתי יערי עם דבשי

"באתי לגני... אכלתי יערי עם דבש". אדמו"ר הזקן לוקח את האכילה, שבה המזון נעשה חלק מן האוכל, כדימוי לנשמה הנבלעת באלוקות.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה':א'

באתי לגני אחתי כלח אריתי מורי עם־בשמי אכלתי יערי עם־דבשי
שתיתי ייני עם־חלבי אכלו רעים שתו ושקרו דודים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered
my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb
with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O
friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, א.

36 לדם הוא הנפש

"כי הדם הוא הנפש": זהו הטעם שהתורה נותנת לאיסור אכילת דם. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לומר שהמזון המתעכל והופך לדם נעשה עצם חיותו של האדם.

Deuteronomy 12:23 דברים י"ב:כ"ג

רק חזק לבליתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא־תאכל הנפש עם־
הבשר:

Only be stedfast in not eating the blood; for the blood is the
life; and thou shalt not eat the life with the flesh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

37 מצרף לכסף

"כור לכסף וכבשן לזהב, ואיש לפי מהללו". אדמו"ר הזקן מפרש את "מהללו" כתפילה, המזככת את האדם כשם שהכור מזכך את הכסף.

Proverbs 27:21 משלי כ"ז:כ"א

מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו:

The refining pot is for silver, and the furnace for gold, And a
man is tried by his praise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כז, כא.

38 שהגו סיגים מכסף

"הגו סיגים מכסף ויצא לצורף כלי". התפילה מסירה את הסיגים ומשאירה

44 לשובע נפשו

"צדיק אוכל לשובע נפשו": אדמו"ר הזקן מחיל חלק זה של הפסוק על אכילת שבת.

Proverbs 13:25 משלי י"ג:כ"ה

צדיק אכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר:

The righteous eateth to the satisfying of his desire; But the belly of the wicked shall want.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 וקראת לשבת ענג . . אז תתענג

קריאתו של ישעיהו לכבד את השבת: "וקראת לשבת עונג". אדמו"ר הזקן מציג את העונג כסימן המאפיין את אכילת השבת ואת התפילה בה.

Isaiah 58:13 ישעיהו נ"ח:י"ג

אם־תָּשִׁיב מִשְׁבַּת רְגְלְךָ עֲשׂוֹת חֲפָצְךָ כְּיוֹם קִדְשִׁי וְקִרְאתָ לַשְּׁבֵת עֲנָג לְקֹדֶשׁ הִיא מְכֻבָּד וְכִבְדָּתוֹ מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכֶיהָ מִמָּצוֹא חֲפָצְךָ וְדָבָר דָּבָר:

If thou turn away thy foot because of the sabbath, From pursuing thy business on My holy day; And call the sabbath a delight, And the holy of the L-RD honourable; And shalt honour it, not doing thy wonted ways, Nor pursuing thy business, nor speaking thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נח, יג. יד.

46 אז תתענג על ה'

ההבטחה למכבדי השבת: "אז תתענג על הוי"י". הוזהר קורא זאת כסעודה של עתיקא קדישא.

Isaiah 58:14 ישעיהו נ"ח:י"ד

אֲזַ תִּתְעַנֵּג עַל־Havayah וְהִרְפַּכְתִּיהָ עַל־[בְּמִתִּי] (במותי) אֶרֶץ וְהֶאֱכַלְתִּיהָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אֲבִיהָ כִּי פִי Havayah דָּבָר:

Then shalt thou delight thyself in the L-RD, And I will make thee to ride upon the high places of the earth, And I will feed thee with the heritage of Jacob thy father; For the mouth of the L-RD hath spoken it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 דא היא סעודתא דע"ק

הוזהר מתאר את סעודת השבת ואומר שבסעודת היום, שעליה נאמר "אז תתענג על הוי"י", מתגלה עתיקא קדישא, והסעודה היא שלו.

Zohar II, 88b זח"ב פח, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ב פח, ב.

48 ואין נמשך בו פסולת כלל

דיון נוסף של הצמח צדק בשאלה מדוע אין פסולת באכילת שבת, כפי שמצוין בהערה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בשלח ע' תרו.

49 וכך יש הפרש בין תפלת החול

הקטע הזה, העוסק בהבדל בין תפלת חול לתפילת שבת, מובא שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ויצא כרך תתמג, א.

50 כי בו שבת

"כי בו שבת מכל מלאכתו". אדמו"ר הזקן מסביר שמנוחה זו היא חזרה אל המקור, בדומה לאדם שנה מעמלו.

Genesis 2:3 בראשית ב':ג

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יְמֵי הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכַל־מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating .had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 בצאתך משעיר

"הוי", בצאתך משעיר": האופן שבו הוי' מהווה את העולמות באמצעות שערות, שנה בשבת.

Judges 5:4 שופטים ה':ד

Havayah בְּצֵאתְךָ מִשְׁעִיר בְּצֵעֲדֶךָ מִשְׁדֵּה אֲדָם אֶרֶץ רָעָשָׁה גַם־שָׁמַיִם נָטְפוּ גַם־עַיִבִים נָטְפוּ מַיִם:

L-RD, when Thou didst go forth out of Seir, When Thou didst march out of the field of Edom, The earth trembled, the heavens also dropped, Yea, the clouds dropped water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 אז תתענג על הוי"י

"אז תתענג על הוי"י". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "על" במשמעות של "מעל": בשבת התענוג מגיע למעלה מבחינת הוי'.

Isaiah 58:14 ישעיהו נ"ח:י"ד

אֲזַ תִּתְעַנֵּג עַל־Havayah וְהִרְפַּכְתִּיהָ עַל־[בְּמִתִּי] (במותי) אֶרֶץ וְהֶאֱכַלְתִּיהָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אֲבִיהָ כִּי פִי Havayah דָּבָר:

Then shalt thou delight thyself in the L-RD, And I will make thee to ride upon the high places of the earth, And I will feed thee with the heritage of Jacob thy father; For the mouth of the L-RD hath spoken it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 ותעל שכבת הטל

"ושכבת הטל עלתה, והנה על פני המדבר דבר דק מחוספס". המן הופיע כאשר הטל עלה, ואדמו"ר הזקן קושר את המן לבחינת הטל.

Exodus 16:14 שמות ט"ז:י"ד

וְתַעֲלֶה שְׁכַבַּת הַטָּל וְהָנָה עַל־פְּנֵי הַמִּדְבָּר דָּק מְחֹסְפָס דָּק כִּכְפָּר עַל־הָאֶרֶץ:

And when the layer of dew was gone up, behold upon the face of the wilderness a fine, scale-like thing, fine as the hoar-frost on the ground

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טז, יד.

54 טל שאין לו הפסק

הגמרא מסבירה שחכמים לא חייבו להזכיר טל בתפילה, משום שהטל לעולם אינו נעצר. אדמו"ר הזקן מכנה זאת "טל שאינו נפסק" — אתערותא דלעילא שאינה תלויה באדם.

Taanit 3a:14 תענית ג' א:י"ד

וטל מנלו דלא מיצער — דכתיב: "ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אל אחאב חי ה' אלי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי", וכתיב: "לך הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה", ואילו טל לא קאמר לך, מאי טעמא — משום

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תענית ג, א.

55 מבחי' אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת

שם נאמר שמקורו של טל המן הוא באורות הנעלים ביותר, למעלה מתוהו ותיקון, כלומר למעלה אף מעקודים ונקודים; משום כך הוא אתערותא דלעילא הנעלית מאתערותא דלתא.

הערת קה"ת

ראה סידור קו, ג: ששרש הטל של המן הוא מבחי' אורות עליונים ביותר שלמעלה מבחי' התוהו והתיקון דהיינו שלמעלה גם מבחי' עקודים ונקודים.

פסקה 13

56 דבר יום ביומו

העם נצטווה לאסוף את המן "דבר יום ביומו", "למען אנסנו הילך בתורתו אם לא". אדמו"ר הזקן מסביר הן את הניסיון והן את משמעות המילה "ילכו".

Exodus 16:4 שמות ט"ז:ד'

ויאמר ה' אלי-משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר-יום ביומו למען אנסנו ה' באתרתי אם-לא:

Then said the L-RD unto Moses: 'Behold, I will cause to rain bread from heaven for you; and the people shall go out and gather a day's portion every day, that I may prove them, whether they will walk in My law, or not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טז, ד. ראה אוה"ת פנחס ע' איקנה. ראה גם המשך תער"ב ח"ב ע' איסב. איפו.

57 איש אל יותר ממנו עד בקר

משה אמר לעם: "איש אל יותר ממנו עד בוקר". אדמו"ר הזקן מזהה ציווי זה עם הניסיון.

Exodus 16:19 שמות ט"ז:י"ט

ויאמר משה אליהם איש אל-יותר ממנו עד-בקר:

And Moses said unto them: 'Let no man leave of it till the morning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 ארז"ל כי מי שיש לו פת בסלו

רבי אליעזר הגדול מלמד שמי שיש לו פת בסלו ואומר "מה אוכל למחר", הרי הוא מקטני אמנה. אדמו"ר הזקן קושר את קטנות האמונה הזאת לקטנות.

Sotah 48b:19 סוטה מ"ח ב:י"ט

ופסקו אנשי אמנה. אמר רבי יצחק: אלו בני אדם שהן מאמינין בהקדוש ברוך הוא. דתניא, רבי אליעזר הגדול אומר: כל מי שיש לו פת בסלו ואומר "מה אוכל למחר" — אינו אלא מקטני אמנה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סוטה מח, ב.

59 דאיתא בס"י

שם, במאמר "לסוסי", המתחיל באותו עמוד, מוסבר על שני סוגי האותיות: האותיות הנקבות הן העלייה ממטה למעלה באמצעות אתערותא דלתא, והאותיות הזכריות הן ההמשכה מלמעלה למטה, מאור סובב כל עלמין, באמצעות אותיות התורה.

הערת קה"ת

ראה פ"ג מ"ה. וראה לעיל סג, ד.

פסקה 14

60 נער הייתי גם זקנתי

"הייתי צעיר וגם זקנתי, ולא ראיתי צדיק נעזב". אדמו"ר הזקן מביא את דברי חז"ל על זהותו של מי שאמר זאת.

Psalms 37:25 תהילים ל"ז:כ"ה

נער הייתי גם זקנתי ולא-ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש-לחם:

I have been young, and now am old; yet have I not seen the righteous forsaken, nor his seed begging bread

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 נער הייתי גם זקנתי שרו של עולם אמרו . . קמי קוב"ה מי איכא זקנה

בגמרא נאמר שאת הפסוק הזה אמר שר העולם: אילו ה' אמר זאת, וכי יש זקנה לפניו? אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להבחין בין העולם, שמזדקן, לבין ה', שאינו משתנה.

Yevamot 16b:6 יבמות ט"ז ב:ו'

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, פסוק זה שר העולם אמרו: "נער הייתי גם זקנתי". מאן אמריה? אילימא קודשא בריך הוא — מי איכא זקנה קמיה? ואלא דוד אמריה — מי קשיש כולי האי? אלא שמע מינה שר העולם אמרו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar I, 162a זח"א קסב, א

הערת קה"ת

יבמות טז, ב. זח"א קסב, א. ראה אוה"ת חנוכה כרך ב שב, ב.

62 אני ה' לא שניתי

"כי אני הוי' לא שניתי". מכיוון שה' אינו משתנה, אין זקנה לפניו.

Malachi 3:6 מלאכי ג:ו'

כי אני ה' לא שניתי ואתם בני-יעקב לא קליתם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 עיני האדם לא תשבענה

”שאלו ואבדו לא ישבעו, ועיני האדם לא תשבענה”. אדמו”ר הזקן מפרש זאת על מבט של הנשמה אל ה', שאינה יכולה לשבוע ממנו לעולם.

Proverbs 27:20 משלי כ"ז:כ'

שאלו ואבדו לא תשבענה ועיני האדם לא תשבענה:

The nether-world and Destruction are never satiated; So the eyes of man are never satiated.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כז, כ.

15 פסוקה

64 וזהו ענין המן

שם, בכתב ידו של הצמח צדק, הגרסה היא "מן" ולא "המן".

הערת קה"ת

באזה"ת תצוה עי' א'תרמט הגי' בגוכת"ק אדמו"ר הצ"צ: מן.

65 אני ה' לא שנית

”כי אני הוי' לא שנית”׃ המדרגה שלמעלה מהזמן, שממנה הגיע המן.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו'

כי אני ה' לא שנית ואתם בני־עקב לא כלי־תם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 שלמעלה מהזמן כוי

הצמח צדק כותב שם שאפשר להבין ש"דבר יום ביומו" הוא כאשר השפע נמשך מבחינת "אני הוי' לא שנית", שלמעלה מן הזמן.

הערת קה"ת

באזה"ת שם "נשמע אשר ענין דבר יום ביומו זהו כשהמשכה באה מבחינת אני ה' לא שנית שלמעלה מהזמן" ע"ש.

67 היום לא תמצאוהו בשדה

משה אומר: "כי שבת היום להוי'; היום לא תמצאוהו בשדה". אדמו"ר הזקן מפרש את "שדה" כעולם שש הקצוות, ואת "שבת להוי'" כחזרת שם הוי' למקורו.

Exodus 16:25 שמות ט"ו:כ"ה

ויאמר משה אכלהו היום כיי־שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה:

And Moses said: 'Eat that to-day; for to-day is a sabbath unto the L-RD; to-day ye shall not find it in the field.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טז, כה.

68 אז תתענג על הוי"ה

”אז תתענג על הוי"ה: תענוג השבת, אתערותא דלעילא שאינה תלויה באתערותא דלתתא.

Isaiah 58:14 ישעיהו נ"ח:יד

אז תתענג עלי־Havayah והרַכֵּבְתִּיךָ עַל־[בְּמֹתַי] (במותי) אֶרֶץ וְהֶאֱכַלְתִּיךָ נַחֲלֹת יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי פִי Havayah דִּבֶּר:

Then shalt thou delight thyself in the L-RD, And I will make thee to ride upon the high places of the earth, And I will feed

thee with the heritage of Jacob thy father; For the mouth of the L-RD hath spoken it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 שהוא אתעדליע שאינו תלוי באתעדלי"ת

מאמרים בלקוטי תורה העוסקים באתערותא דלעילא שאינה תלויה באתערותא דלתתא, כמפורט בהערה.

הערת קה"ת

בענין זה ראה לקו"ת פי' ואתחנן ד"ה ואתחנן. לקו"ת האזינו הא'.

70 ישא ה' פניו אליך

בברכת כוהנים נאמר: "ישא הוי' פניו אליך וישם לך שלום". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה לאתערותא דלעילא שאין בה כלל בחינת "אחור".

Numbers 6:26 במדבר ו':כ"ו

ישא Havayah פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם:

The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כו.

16 פסוקה

71 אכלוהו היום

"אכלוהו היום, כי היום שבת להוי'". אדמו"ר הזקן מפרש את "היום" כאכילת שבת "לשובע נפשו".

Exodus 16:25 שמות ט"ו:כ"ה

ויאמר משה אכלהו היום כיי־שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה:

And Moses said: 'Eat that to-day; for to-day is a sabbath unto the L-RD; to-day ye shall not find it in the field.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 לשובע נפשו

"צדיק אוכל לשובע נפשו": אכילת שבת.

Proverbs 13:25 משלי י"ג:כ"ה

צדיק אכל לִשְׁבֹּעַ נִפְשׁוֹ וְכִטּוֹן רָשָׁעִים תִּחְסֹר:

The righteous eateth to the satisfying of his desire; But the belly of the wicked shall want.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 וקראת לשבת ענג

"וקראת לשבת עונג": התענוג המאפיין את אכילת שבת.

Isaiah 58:13 ישעיהו נ"ח:י"ג

אם־תִּשָּׁב מִשְׁבַּת רִגְלְךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקִרְאתָ לְשַׁבָּת עֲנָג לְקֹדֶשׁ ה' מְכַבֵּד וְכִבְדָּתוֹ מַעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֲפָצֶךָ וְדִבַּר דְּבָר:

If thou turn away thy foot because of the sabbath, From pursuing thy business on My holy day; And call the sabbath a delight, And the holy of the L-RD honourable; And shalt honour it, not doing thy wonted ways, Nor pursuing thy business; nor speaking thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 ברדת הטל על המחנה

"ויהי בערב ותעל שכבת הטל על המחנה, וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליי". אדמו"ר הזקן רואה את המן של ימות החול כבא באמצעות טל

הלילה.

Numbers 11:9 במדבר י"א:ט

ובַרְדַּת הַטֵּל עַל־הַמַּחֲנֶה לַיְלָה יֵרֵד הַמָּן עָלָיו:

And when the dew fell upon the camp in the night, the manna fell upon it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יא, ט.

75 קוצותיו רסיסי לילה . . קוצותיו תלתלים

"שראשי נמלא טל, קוצותיו רסיסי לילה", אומרת האהובה בשיר השירים. אדמו"ר הזקן קושר את רסיסי הלילה האלה לטל הלילה של המן, ואת הקוצות לשיער.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רַעֲיָתִי יוֹנְתִי תַמָּתִי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֵל קֹצוֹתַי רְסִיסֵי לַיְלָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, ב. יא.

76 קוצותיו תלתלים

"קוצותיו תלתלים שחורות כעורב". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות ש"קוצות" פירושו שיער.

Song of Songs 5:11 שיר השירים ה:יא

ראשׁו כְּתָם פָּז קֹצוֹתָיו תִּלְתָּלִים שְׁחוֹרוֹת כְּעוֹרֵב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 17

77 ה' בצאתך משעיר

"הוי, בצאתך משעיר": ההמשכה באמצעות שערות, שהאדמו"ר הזקן מזהה עם המן של ימי החול, שבא עם טל הלילה.

Judges 5:4 שופטים ה:ד

Havayah בְּצֵאתְךָ מִשְׁעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְׁדֶּה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשׁ גַּם־שָׁמַיִם נָטְפוּ גַם־עֵבִים נָטְפוּ מַיִם:

L-RD, when Thou didst go forth out of Seir, When Thou didst march out of the field of Edom, The earth trembled, the heavens also dropped, Yea, the clouds dropped water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שופטים ה, ד.

78 ותעל שכבת הטל

"ושכבת הטל עלתה": האדמו"ר הזקן מחיל את עליית הטל ביום על השבת.

Exodus 16:14 שמות ט"ז:יד

וְתַעַל שִׁכְבַּת הַטֵּל וְהָנֶה עַל־פְּנֵי הַמִּדְבָּר דֶּק מְחֻסָּפָס דֶּק כִּכְפָּר עַל־הָאָרֶץ: And when the layer of dew was gone up, behold upon the face of the wilderness a fine, scale-like thing, fine as the

hoar-frost on the ground

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 אכלהו היום

"אכלהו היום": אכילת השבת, שבה לא ירד המן.

Exodus 16:25 שמות ט"ז:כ"ה

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכַלְהוּ הַיּוֹם כִּי־שַׁבַּת הַיּוֹם לְה' הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֶהוּ בַשָּׂדֶה:

And Moses said: 'Eat that to-day; for to-day is a sabbath unto the L-RD; to-day ye shall not find it in the field

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

80 המן לבד לא ירד בשבת

דיון נוסף בשאלה מדוע המן לבדו לא ירד בשבת, כפי שמצוין בהערה.

הערת קה"ת

ראה תו"ח (כת"י הר"ש) בשלח שב, א ואילך. אוה"ת בשלח ע' תרלס. המשך תערי"ב ח"ב ע' א"סא.

81 עליית העולמות שבשבת זהו רק בפנימיות

הקטע שם מפנה לכאן: כל העליות הן בפנימיות העולמות, כפי שידוע מעליית השבת, שכן הארץ הגשמית אינה נעשית מזוככת יותר; רק הרוחניות והחיות שבתוך העולם עולות, ולא החיצוניות.

הערת קה"ת

בלקו"ת תזריע כא, ג מציין לכאן.

פסוקה 18

82 משא"כ המן . . מבחי טל

דיון נוסף במקורו של המן מבחינת טל, כפי שמצוין בהערה.

הערת קה"ת

ראה ביאוריו ל"כ"ק אדמו"ר הצ"צ ע' תכב. באוה"ת כאן ע' תרה: "בת"א מבואר הטעם שלא ירד מן בשבת כי הוא נמשך ממו"ס טלא דבדולחא, ולפי שבשבת עליות העולמות אי אפשר למן לירד, וא"כ קשה איך ימצאוהו לע"ל שהוא יום שכולו שבת ונקי שבת בשבתו שהוא עלייה יתירה משבת דעכשיו", ומבאר שזהו ענין שלע"ל שחקים טוחנין מן לצדיקים. וראה גם ע' תרו.

83 בדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו

"וכאשר ירד הטל על המחנה בלילה, ירד עליו המן". אדמו"ר הזקן מסיק מכך שהמן נמשך באמצעות טל הלילה, בחינת שערות.

Numbers 11:9 במדבר י"א:ט

ובַרְדַּת הַטֵּל עַל־הַמַּחֲנֶה לַיְלָה יֵרֵד הַמָּן עָלָיו:

And when the dew fell upon the camp in the night, the manna fell upon it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 רסיסי לילה

"קֹצוֹתַי רְסִיסֵי לַיְלָה": אדמו"ר הזקן משתמש ב"רסיסי לילה" כדי לתאר את הצינור המצומצם, בחינת שערות, שדרכו ירד המן.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רַעֲיָתִי יוֹנְתִי תַמָּתִי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֵל קֹצוֹתַי רְסִיסֵי לַיְלָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

פסוקה 19

85 הוי"ה בצאתך משעיר

"הוי", בצאתך משעיר: ההתגלות במתן תורה, שהמן הוא בדוגמתה.

Judges 5:4 שופטים ה:ד'

Havayah בְּצֵאתְךָ מִשְׁעִיר בְּצִעְדְּךָ מִשְׁדֵּה אֶדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה גַּם־שָׁמַיִם נָטְפוּ גַּם־עָבִים נָטְפוּ מַיִם:

L-RD, when Thou didst go forth out of Seir, When Thou didst march out of the field of Edom, The earth trembled, the heavens also dropped, Yea, the clouds dropped water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 שו"ה עלייה — דהעלי בבחי פנימיות

שם נאמר שכל העליות הן בפנימיות העולמות, כמו עליית השבת; לאחר מכן נשאל כיצד החיצוניות מקבלת את אורה בזמן שהפנימיות עולה.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת תזריע כא, ג. אוה"ת ויקרא כרך ב ע' תקיג: " (שנתעלו המדות והדיבור להיות בבחי חו"ב כו' מהרי"ל) ."

87 כי שבת היום להוי"ה

"כי שבת היום להוי": אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה בקשר לעליית השבת, המרחשת בפנימיות העולמות ולא בחיצוניותם.

Exodus 16:25 שמות ט"ז:כ"ה

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכָלְהוּ הַיּוֹם כִּי־שַׁבַּת הַיּוֹם לָהּ הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֶהוּ בַּשָּׂדֶה:

And Moses said: 'Eat that to-day; for to-day is a sabbath unto the L-RD; to-day ye shall not find it in the field

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 20

88 בצאתך משעיר

"כשיצאת משעיר": הירידה דרך שערות וצמצום שנח על השבת.

Judges 5:4 שופטים ה:ד'

Havayah בְּצֵאתְךָ מִשְׁעִיר בְּצִעְדְּךָ מִשְׁדֵּה אֶדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה גַּם־שָׁמַיִם נָטְפוּ גַּם־עָבִים נָטְפוּ מַיִם:

L-RD, when Thou didst go forth out of Seir, When Thou didst march out of the field of Edom, The earth trembled, the heavens also dropped, Yea, the clouds dropped water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 רסיסי לילה

"טיפות הלילה": הצמצומים הגדולים שבאמצעותם יורד המן לעולם הגשמי.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב'

אֲנִי שֹׁנֵה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רָעִיתִי יוֹנֵתִי תַמָּתִי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טָל קִרְצוֹתַי רְסִיסֵי לַיְלָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open for me, my sister, my love, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the 'night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מזים חנינמי ולא מסחר. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/torah-ohr/beshalach/7/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק